

## Uri Gellerin efekti ja jälkiefekti: suggestiota vai sosiaalista parapsykologiaa?

MRKALA

---

*Paranormaalien kykyjen historiassa nousi erityisasemaan 1970-luvulla israelilainen Uri Geller ja hänen kuuluisat lusikan taivuttelunsa, jossa ei ole erikoista pelkästään henkilön mahdollinen suora psykokineettinen metalliin vaikuttaminen, vaan jossa kerrotaan tapahtuneen myös lukuisia muita kiinnostavia oheisilmiöitä. Ainakin eräät näistä ilmiöistä kuuluvat parapsykologiassa hiljattain korostettuun sosiaalisen parapsykologian luokkaan, jossa ei tutkita yksilön erikoisia kokemuksia ja ilmiöitä, vaan monen ihmisen jaettuja, kollektiivisia kokemuksia ja ilmiöitä. Tässä artikkelissa käsitellään kahta Gelleriin liittyvää erikoisuutta sekä sosiaalisen parapsykologian, että luonnollisemman selitysmallin, eli suggestion ja autosuggestion kautta.*

---

**M**aailman kuuluisin psyykkisiä kykyjä käyttävä lusikoiden taivuttelija Uri Geller nousi ihmiskunnan tietoisuuteen 1960- ja 1970-lukujen taitteessa ja teki lopullisen läpimurtonsa julkisuuden megatähdeksi eräässä brittiläisessä televisio-ohjelmassa vuonna 1973, kun hän pehmensi ja katkaisi metallisen haarukan pelkästään sitä kevyesti koskettelemalla. Psykokineettisen metallin taivuttelun lisäksi Geller tuli nopeasti tunnetuksi monista muistakin erikoisista paranormaaleista kyvyistä, kuten telepatiasta, haluttujen asioiden löytämisestä taikavarvulla, kellojen pysäyttämistä ja pysähtyneiden kellojen käyntiin saattamisesta psyykkisillä voimilla<sup>[21]</sup>. Hänen kykyjensä aitoudesta on kuitenkin kiistelty alusta lähtien<sup>[11, 12, 17, 18, 19]</sup> ja erityisesti tiedeyhteisö on suhtautunut häneen erit-

täin kielteisesti, huolimatta siitä että Gellerin lisäksi monet muut, myös suuri joukko lapsia, ovat ilmoittaneet omaavansa samanlaisia taitoja<sup>[2, 21]</sup>. Esimerkiksi Olavi Kiviniemi on kirjoittanut suomeksi hyvän tiivistelmän paranormaalista metallin taivuttelusta ja sen historiasta, sekä erityisesti omista kokeistaan kahden suomalaisen *mini-Gellerin*, gellermäisesti metallia taivuttamaan kykenevän, pikkupojan kanssa<sup>[2]</sup>. Olipa metallin taivuttelu psyykkisin keinoin sitten todellinen kyky tai vain silmänkääntötemppeja, kuten esimerkiksi Gellerin paljastamiselle huijariksi aikoinaan omistautunut taikuri James Randi on väittänyt, vetäytyi Uri Geller (kts. kuvio 1) kaikessa hiljaisuudessa 1980-luvulla pois julkisuuden keskuspiesteestä<sup>[21]</sup>; tosin lukuisista esiintymisistään ja kykyjensä

hyödyntämisestä erilaisten maksavien asiakkaiden tarpeisiin (mm. öljyn etsintään) miljoonia vaurastuneempana.

Gelleriin liitetään paitsi lukuisia parapsykologisia kykyjä, myös erilaisia yleisöä tai muita tavallisia ihmisiä koskevia erikoisia ilmiöitä. Ainakin eräät näistä ilmiöistä voidaan luokitella kuuluvaksi amerikkalaisen Dean Radinin aivan hiljattain korostamaan *sosiaalisen parapsykologian* luokkaan, jossa ei tutkita yksilön erikoisia kokemuksia ja ilmiöitä, vaan ihmisjoukkojen kollektiivisia paranormaaleja kokemuksia ja ilmiöitä<sup>[1]</sup>. Radin on alkuperäisessä yhteydessään viitannut sosiaalisella parapsykologialla ESP:hen, koska hänen tutkimuksellinen mielenkiintonsa PSI-ilmiöissä kohdistuu nimenomaan ns. yliaistilliseen *pull*-puoleen. Niinpä hänen sosiaalista parapsykologiaa koskevat keskustelunsa rakentuvat ESP:n ympärille ennaltatietämisen eli prekognition kautta. Radin käyttää esimerkkeinä mm. internetissä toteutettuja ns. GOTPSI -testejä ja niissä esiintyviä Yhdysvaltain WTC 9/11 – tapahtumaan liittyviä, tietokantoihin tallentuneita ennaltatietämisen merkkejä. Hajautuneilla ja lukumäärältään suurilla ihmisjoukoilla esiintyvää yhteistä, jaettua paranormaalialia ilmiötä voidaan siis analysoida sosiaalisen parapsykologian kautta. Sensijaan Radin ei ole käsitellyt sosiaalisessa parapsykologiassa PSI:n yliaistillista *push*-puolta eli PK:ta, psykokinesiaa, jonka väitetään olevan psyykkisin kyvyin tapahtuvassa metallitaivutuksessa keskeistä.

Tässä tutkimusartikkelissa Uri Gellerin väitetyssä psykokineettisin voimin suoritettussa lusikan taivutuksessa kiinnostaa erityisesti kaksi vähälle tutkimukselle jäänyttä erikoisuutta, jotka täyttävät jaetun paranormaalin ilmiön tunnusmerkit:

- Lukuisat ihmiset ovat ilmoittaneet,

että heidän Gellerin tv-esityksiä kotona katsellessaan laatikoissa olevat lusikat ja muut ruokailuvälineet taipuivat sekä kellot pysähtyivät itsekseen<sup>[2, 8, 15, 24]</sup>.

- Lukuisat ihmiset ovat ilmoittaneet, että heidän näkemissään Gellerin esityksissä lusikka jatkoi vääntymistä esimerkiksi pöydällä, vaikka Geller ei enää koskenutkaan siihen<sup>[9, 10, 14, 23, 24]</sup>.

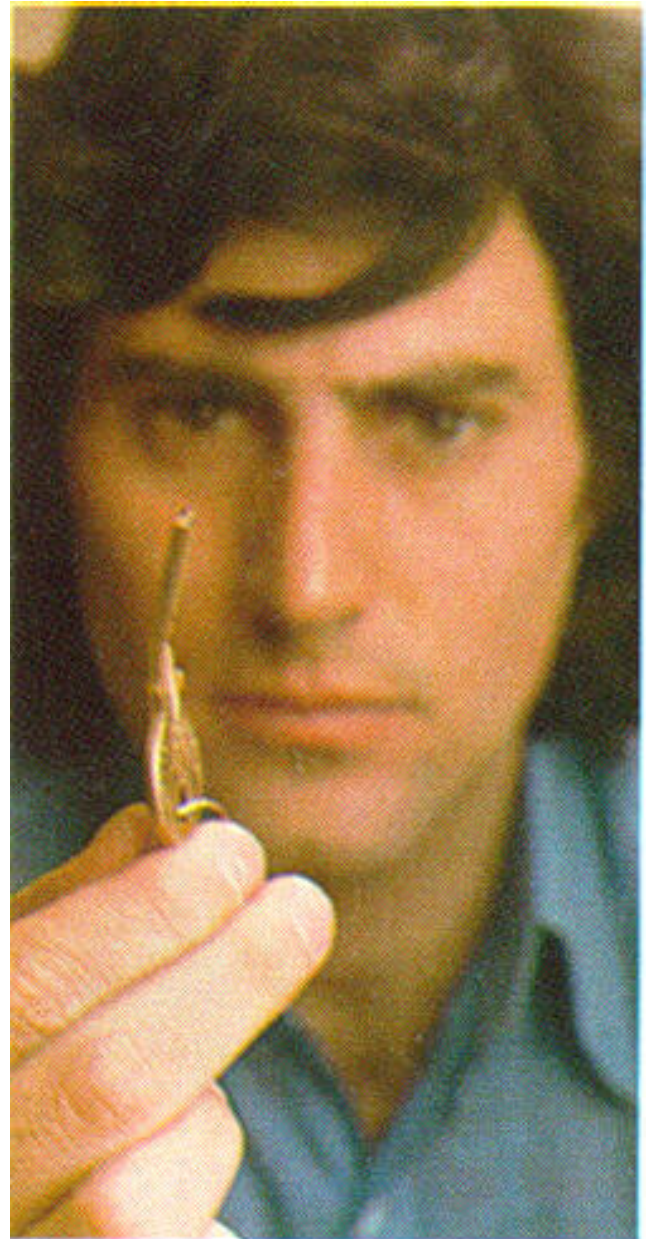
Ensimmäinen erikoisuus liittyy suoraan ns. sosiaalisena laajenuksena Uri Gellerin tunnetuksi tekemään lusikan taivutteluun, *Geller –efektiin* (Geller effect), kun taas jälkimmäinen erikoisuus tunnetaan *Geller –jälkiefektinä* (Geller after effect). Molemmista erikoisuuksista on mainittu varsin laajasti paranormaalialia koskevassa kirjallisuudessa sekä tutkimusraporteissa. Esimerkiksi Johnson<sup>[3]</sup> huomauttaa vaihtoehtoista tiedettä käsittelevässä kirjassaan useista tapauksista, joissa ihmiset kertovat lusikan tai haarukan taipuneen itsekseen vielä Urin käsittelyn jälkeenkin. Eräät ovat raportoineet myös taskuissaan olleiden avainten taipuneen Urin esityksen aikana. Suhteellisen laajasta yleisen tason raportoinnista huolimatta näitä ilmiöitä ei ole kuitenkaan käsitelty juuri sen tarkemmin kirjallisuudessa, vaan sekä parapsykologiaa tukeva, että toisaalta skeptinen kirjallisuus, ovat keskittyneet enemmän itse varsinaiseen ”suoraan” metallin taivuttelu –ilmiöön. Tämänkaltaisia sosiaalisia elementtejä omaavia ilmiöitä on perinteisesti pyritty selittämään suggestiolla tai auto- eli itesuggestiolla, joka on käytännössä yksilön usein tiedostamatonkin keino tai prosessi vaikuttaa omiin mielipiteisiinsä ja joka näin saattaa aiheuttaa todellisuudestakin poikkeavia mielikuvia<sup>[22]</sup>.

Tässä tutkimusartikkelissa ei oteta yleisesti kantaa Geller –efektiin, väittä-

miin Uri Gellerin tai jonkun toisen henkilön suorasta paranormaalein keinoin suorittamasta metallin taivuttelusta tai sen todenperäisyydestä, vaan käydään lyhyesti läpi huomioita ja mahdollisia selityksiä molempiin edellä mainittuihin, nimenomaan Uri Gelleriä koskeviin sosiaalisia elementtejä sisältäviin erikoisuuksiin. Näitä erikoisuuksiahan ei ainakaan kirjallisuudessa yhdistetä niinkään muihin metallin taivuttelijoihin, vaan ne ovat nimenomaan tavanomaisia Gellerin yhteydessä<sup>[16]</sup>. Niistä onkin lähes huomaamatta tullut eräänlaisia Uri Gellerin tavaramerkkejä. Tarkemmin esitettynä tämän artikkelin tutkimusongelmat ovat 1) miten sosiaalinen parapsykologia sekä toisaalta suggestio selittävät Geller –efektin sosiaalista laajennusta, ja 2) miten sosiaalinen parapsykologia sekä toisaalta suggestio selittävät Geller – jälkiefektinä tunnettua ilmiötä?. Tutkimuksessa analysoidaan molempien näkökulmien kautta aiemmasta kirjallisuudesta ja internetistä löytyvää aiheeseen liittyvää kuva- ja raportointiaineistoa. Lopuksi ehdotetaan analyysin perusteella todennäköisempää tarkastelukulmaa selittämään ilmiötä.

### **Geller –efektin sosiaalinen laajennus**

Jopa sadat tai tuhannet ihmiset ovat raportoineet pystyvänsä samanlaiseen psyykkisiin keinoin suoritettavaan metallin taivutteluun kuin Uri Geller tämän kuuluisaksi tekemän lusikan taivuttelunsa jälkeen. Kiihkeintä metallin taivuttelijoiden kulta-aikaa oli 1970-luku, jolloin Geller esiintyi lukuisia kertoja sekä televisiossa, että erilaisissa järjestetyissä näytöksissä ja tapahtumissa. Toisilla "Gellerin seuraajilla" paranormaalisti kuvattu taivuttelu onnistui milloin vain, mutta mielenkiintoisesti taas toisilla ilmiö tapahtui vain Gellerin esitykseen liitännäisesti, tyypillisesti sen kuluessa.



**Kuvio 1.** Uri Geller – Psyykikko vai silmäkääntäjä?  
(Lähde: <http://www.uri-geller.com>)

Pääsääntöisesti lusikantaivuttelijat voidaan jakaa kolmeen ryhmään kykyjen ajallisen keston suhteen: osalla Geller-efekti, paranormaali metallin taivuttelu, onnistui vain Urin ohjelman aikana, osalla lusikka vääntyi muutamia päiviä sen jälkeen, ja lopuilla lusikan taivuttelu onnistui pitkänkin aikaa Gellerin esitysten jälkeen, joissain tapauksissa jopa useita kuu-kausia<sup>[2]</sup>. Yhteistä on useimmissa tapauksissa se, että kyvyt ilmaantuivat vasta Uri Gellerin esiintymisen jälkeen.

Mielenkiintoinen erikoisuus on myös Uri Gellerin televisioesityksen aikana tapahtuneeksi ilmoitetut ihmisten kotona itsekseen vääntyilevät lusikat ja muut ruokailuvälineet, sekä pysähtyneet tai käyntiin lähteneet kellot<sup>[24]</sup>. Esimerkiksi Saksassa ja Englannissa kirjattiin lukuisia tämänkaltaisia "ihmeitä" koskevia raportteja Gellerin televisio-esitysten jälkeen<sup>[8]</sup>. Gellerin erikoislaatuiset kyvyt tuntuivat tällaisten raporttien ilmaannuttua, jos mahdollista, vieläkin uskomattomammilta.

Uri Gelleriin liitetystä, mutta hänen fyysisestä läsnäolostaan riippumattomista, parapsykologisista ilmiöistä yleisön kotona keskustel-

*'Pääsääntöisesti lusikan taivuttelijat voidaan jakaa kolmeen ryhmään ajallisen keston suhteen.'*

laan tässä tutkimuksessa käsitteellä *Geller-efektin sosiaalinen laajennus*. Ilmiötä kuvaavaa on se, että sen tapahtumiseksi vaadittiin ainoastaan jonkun ihmisen läsnäolo, sekä jonkinlainen Gelleriin liittyvä ilmiön laukaiseva ärsyke. Amerikkalaiset tutkijat Smukler ja Seifer<sup>[5]</sup> suorittivat 1970-luvun loppupuolella kokeen, jossa he tutkivat psykokinesiaa ja telepatiaa ihmismassoilla. Tarkemmin sanottuna tutkimus käsitti ihmisten raportoimia erikoisia ilmiöitä ja kokemuksia Gellerin valokuvan ja siihen liitetyn väittämän vuoksi. Kokeessa käytettiin hyväksi erään aikakausjulkaisun kannessa olevaa Gellerin valokuvaa ja sen yhteydessä olevaa tekstiä, jonka mukaan tietynä päivänä ja ajankohtana lukijat kokevat Urin valokuvan vuoksi lusikoidensa taipumista kotonaan. Kokeellisen tutkimuksen tulosten mukaan lukuisat kyseisen lehden kannen nähneet ihmiset ilmoittivat mm. avaintensa, lusikoidensa ja haarukoidensa vääntyilleen, pysähtyneiden kellojen käynnistyneen, toimimattomien sähköisten kodinkoneiden alkaneen

jälleen toimia, sekä erilaisisten telepaatistien ilmiöiden tapahtuneen juuri ennustettuna ajankohtana.

Toinen hyvä esimerkki on Prattin ja Stevensonin tutkimus<sup>[7]</sup>, jossa tutkijat menivät tutkijakollegoidensa, erään pariskunnan, luokse keskustelemaan Gellerilmiöstä. Siellä he yhdessä päättivät ottaa esille Gellerin omaelämäkerran sekä juuri julkaistun äänilevyn, jolla Geller neuvoo kuulijoitaan taivuttamaan lusikoita ja haarukoita psykokineettisin keinoin. Ensin toinen mainituista tutkijoista avasi

taskuveitsensä ja totesi tarkastelussaan terän hieman vääntyneeksi oikealle päin, minkä jälkeen hän asetti puheena olevan veitsen Uri Gelleriä

esittävän kirjan kansikuvan päälle. Sitten tutkijoista koostuva ryhmä laittoi Gellerlevyn pyörimään ja alkoi kuuntelemaan Urin puhetta. Samanaikaisesti kaikki huoneessa olijat lukivat levykotelon kanteen painetun taipumiseen käskyttävän puheen vuorosanoja ääneen. Äänitteen loppua pariskunnan rouva esitti huomautuksen: "Eikö taskuveitsen terä olekin vääntynyt?". Todellakin, tutkijoiden suorittamassa tarkistuksessa huomattiin, että veitsen terä oli vääntynyt hieman oikealle. Tosin tässä unohdettiin se, että niinhän se oli jo ennen kokeen aloittamista. Innostuneena *Geller-efektistä* ja varmistaakseen hämmästyttävän tuloksen, he päättivät suorittaa kokeen uudelleen. Tällä kertaa terä ei vääntynyt yhtään enempää. Joka tapauksessa Pratt ja Stevenson esittivät taskuveitsen terän vääntymisen johtuneen jollain sala-peräisellä tavalla yhteisvaikutuksena Uri Gellerin kuvasta ja äänestä, sekä kuulijoiden läsnäolosta ja heidän suorittamistaan taivuttelukäskyistä.

Kyseisessä Prattin ja Stevensonin tutkimuspaperissa perustellaan runsain sanoin kokeen tutkijoiden kykyä arvioida terän vääntymistä silmämääräisesti; koska toinen tutkija jo lapsena menestyksekkäästi arvioi kotimaatilansa navetan seinien suoruutta, sekä oli suorittanut yli 30 vuotta aikaisemmin koneistajan ammattikurssin, kykeni hän mielestään havaitsemaan silmämääräisesti, että saksalaisvalmisteisen taskuveitsen terän vääntymä kokeen jälkeen oli suurempi kuin ennen koetta. Tutkimuspaperissa esitetyn kuvan perusteella voisi tosin kriittinen lukija esittää, että terä näyttää pitkälti siltä, miltä 10 vuotta käytössä ollut taskuveitsi usein näyttää eli terä on koko pituudeltaan lievästi vääntynyt (kuva mainitusta veitsestä esitetty liitteessä 1). Joka tapauksessa, Geller –efektin sosiaalinen laajennus, jossa yksilö tai yksilöt aiheuttavat paranormaalialta metallin taiputtelua Gellerin läsnäolon, kuvan, äänen tai vastaavan ärsykkeen avulla, voi siis olla voimakas paranormaali ilmiö. Kyseessä voisi siis toisessa ääripäässä olla jopa jaettuun, kollektiiviseen tietoisuuteen liittyvä ilmiö; jokin Gellerin toiminnassa esimerkiksi televisioesityksen aikana laukaisee samanaikaisesti lukuisissa ihmisissä telepaattisesti taiputtelukyvyn tai sitten nämä toimivat pelkkänä kanavana Geller –johtoiselle taipumiselle ulkoisen Geller –ärsykkeen, kuten Geller –äänilevyn kautta.

Toisaalta toisessa ääripäässä, luonnollisempia selitysmalleja pohdittaessa, kyseessä on vain eräänlainen autosuggestio, jota ruokki ajankohtana vallinnut Geller-huumaksi kutsuttu massahysteria<sup>[15]</sup>. Sen jälkeen kun esimerkiksi lehdistön toimesta oli yleisölle annettu ymmärtää, että tällaisia erikoisia ilmiöitä oli tapahtunut, saattoi autosuggestio aiheuttaa mitä moninaisempia ”ihmeitä”. Tämän lisäksi kyseeseen tulevat muut psykologiset tekijät, kuten ihmisten heik-

ko havainnointikyky, huono arviointikyky, korkea fantasia-alttius, sekä joillakin ihmisillä esiintyvä pakonomainen tarve saada julkisuutta<sup>[8]</sup>. Esimerkiksi nykypäivänä tiedämme, että kun televisiossa 1990-luvun loppupuolella esitettiin paranormaaleista ilmiöistä ja ufoista kertovaa *Salaiset kansiot* –sarjaa (X-files), ilmoitettujen ufo-havaintojen määrä nousi huomasti. Vastaavasti sarjan lopettamisen jälkeen havainnot romahtivat<sup>[13]</sup>. Myös Gellerin televisioesiintymisten aikana kodeissa pysähtyneitä kelloja on pystytty järkevästi selittämään matemaattiseen todennäköisyyteen perustuvain keinoin. Monimiljoonaisen katselijajoukon kyseessä ollessa on jo oletusarvoisesti odotettavissa, että jopa sadoissa kodeissa pysähtyy kello juuri televisio-ohjelman aikana<sup>[15]</sup>. Geller-ilmiön sosiaalisen laajennuksen kohteiksi väitettyjen lusikoiden ja haarukoiden tapauksessa voisi perustellusti epäillä, että kotioiloissa niissä on monesti muutenkin jonkinlaisia käytöstä syntyneitä vääntymiä ja kulumia, joihin ei välttämättä tule kiinnittäneeksi huomiota normaalisti<sup>[20]</sup>. Tämän ”selittämättömän” ilmiön saattaa itsekin todeta tarkemmin omaa lusikkalaatikkoansa kolutessaan.

### **Testi: lusikkalaatikko –hypoteesi**

Osoituksena ja varmistaakseen edellään mainitun oletuksen lusikoiden ja muiden ruokailuvälineiden normaalista kulumisesta ja tavanomaisessa käytössä jopa ”selittämättömästä” taipumisesta, tämän artikkelin tutkija päätti tarkastella työpaikkansa työntekijöiden käyttöön osoitetussa keittiötilassa sijaitsevan laatikoston kahvilusikoita. Tarkoituksena oli löytää vähintään yksi esimerkki lusikasta, joka tavanomaisessa käytössä oltuaan saattaa lähemmässä tarkastelussa osoittautua taipuneeksi. Hypoteesina tarkastelussa oli, että tällainen taipunut lusikka saatetaan sekoittaa ulkomuotonsa vuoksi psykokineettisin keinoin taiputeltuihin lu-

sikoihin. Tarkastelukohteeksi valittiin työorganisaation lusikkalaatikko, koska voidaan olettaa jonkun tai joidenkin ihmisten kohdalla lusikoiden käytön olevan varovaisempaa tai vastaavasti varomat- tomampaa kuin toisten. Tutkija arvioi oman käyttönsä olevan keskimääräistä varovaisempaa, joten työpaikan hetero- geeninen ihmisjoukko nähtiin otoksena, joka voisi edustaa Gellerin televisio- esitysten aikana ihmisten kotona taipu- neiksi ilmoitettujen lusikoiden käyttäjiä. Tarkastelun kohteena olevat kahvilusikat ovat keski- määrin noin 20-25 henkilön käytettävissä,

mutta siitä huoli- matta niiden käy- tön arvioitiin tut- kijan useamman vuoden havainto- jen perusteella o- levan vähäistä ja

*'Mikä ihmeellisintä, Urin palautta- essa lusikan minulle, se jatkoi yhä vääntymistään!'*

käyttötiheydeltään enintään samaa luok- kaa kuin kotiolioissa. Edelleen oli tiedossa, että kaikki tarkasteltavat kahvi- lusikat olivat iältään alle 5 vuotta käytös- sä olleita. Tarkastelu käsitti yhteensä 15 kahvilusikkaa, joista kahden havaittiin silmämääräisesti olevan selvästi taipuneita (kuva taipuneista lusikoista esitetty liitteessä 1; varren taipumakohtat koros- tettu). Taipuman varmistamiseksi näitä lusikoita verrattiin samassa lusikka- laatikossa oleviin samanlaisiin, mutta ilman taipumia oleviin lusikoihin. Vaikka Geller –taivutuksen raportteja lukiessa toisinaan lusikan raportoidaan taipuneen jopa täydelliseen suorakulmaan, usein taipuman kerrotaan olevan vain joitakin asteita, mikä edustaa myös tässä tarkas- telussa löydettyjä kahta tavanomaisessa käytössä taipunutta lusikkaa.

Tyyppillisesti Geller –efektin sosiaalisessa laajennuksessa, ihmisten kotona taipu- neiden lusikoiden kohdalla, ei ole rapor- toitu taipumakulmien suuruutta, mutta voidaan olettaa niiden noudattavan sa-

manlaista skaalaa kuin muissa rapor- teissa. Niinpä edellä kuvatun tarkastelun perusteella on oletettavaa, että ainakin osa ihmisten kotoaan löytämistä ”se- littämättömästi” taipuneista lusikoista on samalla tavoin normaalisti käytössä ku- luneita kuin tarkastelussa löydetty kaksi lusikkaa.

Selityksenä sosiaalisen parapsykologian ja täten jaetun parapsykologisen koke- muksen sijaan ns. Geller –efektin sosiaa- lisessa laajennuksessa on siis uskotta- vampaa, että erityisesti 1970-luvulla val-

linnut Geller – huumaa oli omiaan saamaan monen katsojan tai lukijan mielikuvituksen liikkeelle ja yliarvi- oimaan tapahtu- maköyhää todelli-

suutta. Koska huumaa vuoksi myös leh- distö oli erityisen kiinnostunut Gelleristä ja kirjoitti mielellään myyviä juttuja hänestä, käyttivät monet julkisuuden- kipeät ihmiset tilaisuutta hyväkseen saa- dakseen nimensä lehtiin. Tutkimusel- lisessä mielessä Geller –efektin sosiaa- lisen laajennuksen tutkiminen on joka tapauksessa erittäin hankalaa taipu- neiden metallikappaleiden osalta; ilmiö tapahtuu useimmiten kotona tutkijoiden ulottumattomissa tai taipuneet esineet huomataan vasta jälkeensä, minkä vuoksi niiden todistearvo ei muodostu kovinkaan suureksi. Kyseessä ei välttä- mättä ole aina kuitenkaan autosuggestio tai tahallinen huijaaminen, vaan yksin- kertaisesti huono arviointi- ja kritiikkikyky voivat selittää näitä ruokailuväline- laatikosta löytyviä erikoisuuksia<sup>[8]</sup>.

### Geller –jälkiefekti

Toinen tämän artikkelin mielenkiinnon kohde on Uri Gellerin itsensäkin mainos- tama erikoispiirre eli lusikan taipumisen

jatkuminen senkin jälkeen, kun Geller ei enää fyysisesti koske lusikkaan<sup>[16, 23, 24]</sup>. Ilmiö tunnetaan termillä *Geller –jälki-efekti* ja siinä on keskeistä, että ilmiö alkaa normaalina suorana fyysiseen kosketukseen perustuvana metallin taivutteluna, Geller –efektinä, ja jatkuu sitten itseksensä ilman fyysistä kosketusta. Geller on ilmeisen ylpeä tästä nimenomaan hänen metallin taivutteluun koskevasta ilmiöstä ja hänen kotisivuillaan onkin esitettyä lukuisia jälkiefektiä kuvaavia esimerkkejä ja tapauskertomuksia<sup>[9, 10]</sup>. Seuraavassa esitetään ilmiön havainnollistamiseksi muutamia näistä "lusikka taipuu vielä pöydälläkin" -ilmiötä koskevista lukuisista esimerkeistä vapaasti englanninkielestä käännettyinä:

- "Silmiemme edessä lusikka alkoi vääntymään Urin kädessä; sitten hän laittoi sen pöydälle, jossa se yhä jatkoi vääntymistään". – *Toimittaja Lynda Corrigan ja valokuvaaja Matthew Usher, Lynn News.*
- "Uskomatonta, mutta lusikka alkoi vääntyä kädessäni; laitoin sen pöydälle ja näimme sen vääntyvän hieman lisää". – *Valokuvaaja Barry Shainbaum, ote kirjasta "Hope and Heroes", 2001.*
- "Kuvasin El Mundo-lehdelle kun Uri taivutti hänelle antamaani lusikkaa koskien siihen kevyesti; sitten hän antoi sen minulle ja lusikka jatkoi vääntymistään kädessäni. Uskomatonta!". – *Carlos Miralles, Madrid, kesä-kuu 2000.*
- "Uri hieroi lusikkaa ja kehotti meitä katsomaan sitä; se taipui, eikä siinä kaikki – hän laski sen maahan ja se jatkoi taipumistaan". – *Julia Llewellyn Smith, Financial Times – lehdessä, 17.8.2002.*
- "Geller pyysi lusikkaa... hän hieroi sitä peukalonsa ja etusormensa välissä ja lusikka alkoi taipumaan. Seuraavaksi hän antoi sen minulle, jatkaen jutusteluaan ihmisille. Sitteen hän kysyi minulta onko lusikka vääntynyt vielä lisää. En vastannut koska ajattelin hänen yrittävän käyttää jonkinlaista suggestiota minuun, mutta ihmiset vieressäni sanoivat 'kyllä' ja lopulta minun oli myönnyttävä samaan". – *G. White.*
- "Uri otti cappuccino-lusikkani ja hieroi sitä kevyesti sormellaan; äkkiä koko varsi alkoi vääntymään. Mikä ihmeellisintä, Urin palauttaessa lusikan minulle, se jatkoi yhä vääntymistään!". – *Tuntematon.*
- "Hän asetti lusikan pöydälle ja me katsoimme sitä haltioissamme. Katsellessamme lusikkaa (Uri oli vähän matkan päässä siitä), lusikka alkoi vääntymään vielä lisää, taipumiskulman ehkä jopa kaksinkertaistuksessa. Kukaan ei koskenut lusikkaan sillä hetkellä." – *Jenny Smedley.*
- "Olemme kaikki nähneet sen; hän hieroo kevyesti lusikkaa ja se alkaa taipumaan; vielä vaikuttavampaa on se, että annettuaan lusikan minulle se tuntui yhä jatkavan vääntymistään" – *Chris Stein.*
- "Vihdoinkin tavoitin hänet ja pyysin häntä taivuttamaan lusikkaa minulle. Ensin hieman vastusteltuaan hän otti lusikan ja hieroi sitä kevyesti sormellaan, mutta lopetti hetken päästä. Lusikka alkoi taipua; hän ojensi puoliksi taipuneen lusikan minulle ja se jatkoi taipumistaan kädessäni". – *Ruth Montgomery, kirjailija, Prestigious National Press Clubin entinen puheenjohtaja, Washington DC:n toimittaja.*

Kuten edellä olevista tapauskertomuksista, sekä eräästä aiemmin mainitun Johnsonin kirjan<sup>[3]</sup> esimerkistä käy selvästi ilmi, Geller on suurelle ihmisjoukkoille suunnatuissa esityksissään tyypillisesti käskennyt ääneen lusikkaan taipumaan ja asettanut sen pöydälle, minkä jälkeen jopa kymmenet ihmiset ovat nähneet sen alkavan vääntymään pöydällä. Uri Gellerin kotisivuilta löytyy myös otteita Seiferin paranormologiaa käsittelevästä kirjasta<sup>[4]</sup>; siinä kuvataan vuoropuhelu Gellerin ja erään naisjuontajan välillä 1970-luvun puolessa välissä tapahtuneessa televisio-ohjelmassa, jossa Uri taivuttaa näytösluonteisesti avainta. Vuoropuhelusta käy ilmi, että juontajana toimivalla Barbara Waltersilla on havaittavissa "pelkoa ja kiihtymystä äänessään" ja hän uskoo selvästi avaimen vääntymiseen jo etukäteen. Tässä tapauksessa onkin kuvaavaa se, että yli-innokas juontaja näkee ja ilmoittaa avaimen taipuvan jo ennenkuin edes Geller itse on sitä mieltä. Vuoropuhelussa Geller joutuukin sanomaan taipumista näkeväälle naiselle, *"ettei vielä"* ja yrittää hillitysti myötäillä juontajaa, joka väittää avaimen selvästi vääntyneen. Edelleen vuoropuhelusta käy ilmi, että kun naisjuontaja on aikansa hehkuttanut Urin taivuttamaa avainta ja hänen laittaessaan sen pöydälle, Geller huudahtakin: *"katsokaa, se vääntyy yhä!"*. Tästä juontaja riemastuu suuresti ja toteaa *"todellakin sen yhä vääntyvän, vaikei kukaan koskekaan sitä"*. Vuoropuhelu on esitetty kokonaisuudessaan vapaasti englanninkielestä käännettynä liitteessä 2.

Yltiöpäinen innostuminen ei vaivaa pelkästään televisiojuontajia, vaan jopa vakavammin otettavia tutkijoita. Bastinin ja Eiloartin tutkimusraportti<sup>[14]</sup> Gellerin laajaan julkisuuteen läpimurron ajalta kuvaa tilanteen, jossa Geller esittelee paranormaalialia metallin taivuttelua tutkijoille. Jo kokeen alkumetreillä Geller to-

teaa, ettei tällä kertaa taivuttelu tainnut onnistuakaan. Kuitenkin hieman sen jälkeen kun lusikka lasketaan pöydälle, esittää eräs tutkijoista kysymyksen "eikö näytäkin siltä, että lusikan varsi on ohentunut?". Muut läsnäolijat eivät osaa sanoa tähän mitään. Kysymyksen esittänyt tutkija ottaa lusikan käteensä tarkastellakseen sitä tarkemmin, mutta pelästyy ja pudottaa sen takaisin pöydälle, koska lusikka tuntui olevan jollain tapaa "elossa". Nyt kaikki näkevät, että lusikka on jollain tapaa hieman vääntynyt ja seuraa keskustelua siitä, olisiko taipuma ollut lusikassa mahdollisesti jo ennen kokeen aloittamista. Tätä pidetään kuitenkin epätodennäköisenä. Joka tapauksessa keskeistä jälkiefektin tutkimisen kannalta on se, että lopuksi lusikan kerrotaan edelleen jatkavan taipumistaan. Merkittävää tässä Gellerin lusikan taivuttelu -tapauksessa on se, ettei Geller koskettanut itse lusikkaa, vaan metallin taipumista havainnut tutkija oli pidellyt sitä käsissään ja Urin kerrotaan aiheuttaneen taipumisen vain pitämällä käsiään noin 3-5 sentin päässä taivuttamisen kohteesta.

Kaiken tämän perusteella voisi silti epäillä, että jonkinlaisella suggestiolla tai autosuggestiolla on selvä osuutensa tässä erikoislaatuudessa ilmiössä<sup>[22]</sup>. Epäilystä tukee myös se, että läpikäydessä Geller -jälkiefektiin liittyviä tapauskertomuksia ja niihin liittyvä raportointia, ei tunnu löytyvän tapauksia jossa itse jälkiefekti olisi saatu kuvattua videonauhalle. Jos kyseessä on Gellerin psykoneettisiin kykyihin liittyvä ilmiö, niin se todellakin on erikoislaatuinen. Vaikka Geller -jälkiefekti liitetäänkin nimenomaan Uri Gelleriin, niin voidaan kuitenkin perustellusti kysyä, voiko muiden kuin Gellerin lusikan taivuttelussa olla tällaista elementtiä mukana? Entä voiko suggestio selittää todellakin perustellusti ilmiön? Suggestion ja autosuggestion

vaikutusta jälkiefekti –ilmiössä tukee ainakin tutkimus, jonka taustalla on englantilainen kummittelun ja muiden paranormaalien ilmiöiden tutkija, ammatinomainen taikuri, kirjailija ja psykologian professori Richard Wiseman. Tämä tutkimus antaakin kokeelliseen tutkimukseen perustuvaa näyttöä, jolla voidaan selittää ainakin osa lusikanvääntelystä ja erityisesti Geller –jälkiefekti luonnollisella tavalla<sup>[6]</sup>.

Wiseman ja kollegansa Emma Greening<sup>[6]</sup> tutkivat lusikan ja avainten vääntelyä hypoteesilla, että suggestio vaikuttaa siihen mitä ihmiset uskovat näkevänsä. Tutkimuksessa selvitettiin ensin sadan ihmisen uskomukset yliluonnolliseen, jolloin voitiin erotella ns. uskojat ja epäuskojat. Sen jälkeen molemmat ryhmät jaettiin vielä kahtia siten, että kokonaisuudessaan syntyi neljä eri tutkittavaa ryhmää. Yhdelle uskojien ja yhdelle epäuskojien ryhmälle näytettiin videota, jossa väitetty lusikan taivuttelija uskotteli kädessään olevan lusikan vääntyneen yliluonnollisten kykyjensä ansiosta. Lopuksi hän laski lusikan pöydälle kädestään ja esitti väitteen, että lusikka jatkaa yhä vääntymistään siinä ollessaan. Toisille kahdelle ryhmälle näytettiin sama video, mutta ääniraidasta oli leikattu pois lusikan edelleen vääntymistä pöydällä koskeva väittämä.

Tutkimuksen mukaan valtaosa niistä, jotka näkivät lusikan taipumisen jatkumista koskevan väittämän sisältävän videon, kertoivat nähneensä lusikan edelleen vääntyvän vielä pöydällä ollessaan. Sensijaan ne, joilta oli ääniraidasta poistettu taipumisen jatkumista koskeva väittämä, eivät nähneet lusikan vääntyvän enää pöydällä. Erityistä kyseisessä tutkimuksessa on se, että yliluonnolliseen uskojien ja epäuskojien välillä ei tuntunut tuloksissa olevan merkittävää eroa, päinvastoin kuin voisi luulla. Niinpä

loppukaneettinaan Wiseman ja Greening esittävät, että suggestiolla ja autosuggestiolla on suuri merkitys siihen, mitä ihmiset uskovat näkevänsä ja kokevänsä. Tämä näkemys on samansuuntainen aiemman psykologian kirjallisuuden kanssa<sup>[22]</sup>.



**Kuvio 2.** Urin parapsyykkisin keinoin taivuttelemaksi väitetty lusikka. (Lähde: <http://www.uri-geller.com>)

Ei tietenkään ole sanottu, että Geller –jälkiefekti selittyy automaattisesti tällä tavoin; suggestion vaikutusta tukeva tutkimus herättää kuitenkin ajatuksia. Mikäli taas Geller –jälkiefekti on todellinen psykokineettiseen ilmiöön liittyvä kyky ja tällaiseksi identifioitavissa, voisi se mahdollisesti muuttaa koko metallin taivuttelu –ilmiön perusymmärrystä suuresti. Jos taipuminen ei vaadikaan fyysistä koskettamista, nousee samalla esille uudelleen arviointiin ensimmäisen kohdankin erikoisuus. Joka tapauksessa,

vaikka suggestiolla selitettäisiinkin sekä Geller –efektin sosiaalinen laajennus, että Geller –jälkiefekti, jää jäljelle itse suoraan koskettamiseen ja taivutteluun liittyvä pääkysymys eli vuosien varrella moneen otteeseen kritisoitu alkuperäinen Geller – efekti. Mikäli jätetään silmänkääntötempot ja muu tahallinen huijaus pois laskuista, millainen psyykinen kyky voi aiheuttaa kuviossa 2 esitetyn kaltaista jälkeä lusikalle pelkästään sormella sitä kevyesti sivellessä?

### Lähteet:

- [1] Radin, Dean (2005). "Social parapsychology", *Shift: At the Frontiers of Consciousness*, #7, June-August, ss. 40-42.
- [2] Kiviniemi, Olavi (1998). "Uri Geller ja metallioppi", Parapsykologia2000 artikkeleita, [http://www.pcu.fi/~msiivola/para2000/artikkelit/olavi/Geller\\_ja\\_metallioppi.html](http://www.pcu.fi/~msiivola/para2000/artikkelit/olavi/Geller_ja_metallioppi.html)
- [3] Johnson, Gary L. (1997). *The Search for a New Energy Source*. Manhattan, KS: Johnson Energy Corporation. ISBN: 0965396401
- [4] Seifer, Marc J. (2003). *Inward Journey: From Freud to Gurdjieff*. Doorway Press, MetaScience Productions. ISBN: 1931261040  
Keskustelun kulku litteroituna: <http://www.uri-geller.com/uri-biography/inward.htm>
- [5] Smukler, Howard & Seifer, Marc (1977). "A mass public experiment in psychokinesis and telepathy at a distance with Uri Geller as agent", *Journal of Occult Studies*, Vol. 1(1), ss. 3-30.
- [6] Wiseman, Richard & Greening, Emma (2005). "'It's still bending': Verbal suggestion and alleged psychokinetic ability", *British Journal of Psychology*, 96, ss. 115-127.
- [7] Pratt, J.G. & Stevenson, Ian (1976). "An instance of possible metal-bending indirectly related to Uri Geller", *Journal of the American Society for Psychical Research*, Vol. 70, No.1, ss. 79-93
- [8] Christopher, Milbourne (1975). "Uri Geller - mind over metal" in Christopher, Milbourne (1975). *Mediums, Mystics & the Occult*, Crowell, 1975. ISBN 0690004761. Osio saatavana sähköisesti: <http://www.zem.demon.co.uk/mind.htm>
- [9] Duffie, Peter. "The Geller After Effect", <http://www.uri-geller.com/aftereffect.htm>
- [10] "Uri Geller's Aftereffect Archives", <http://www.uri-geller.com/aftereffect-archives.htm>
- [11] GWUP (2005). "Uri Geller: Showman oder PSI-Wunder?", GWUP Themen, [http://www.gwup.org/themen/texte/uri\\_geller/](http://www.gwup.org/themen/texte/uri_geller/)
- [12] Jones, Simon (2005). "How does Uri Geller do it?", Word Smith articles and interviews. [http://www.simon-jones.org.uk/articles/uri\\_geller\\_how.htm](http://www.simon-jones.org.uk/articles/uri_geller_how.htm)
- [13] BBC (2005). "Axed X-Files blamed for UFO slump", *BBC News*, 10.8.2005, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/cumbria/4138872.stm>
- [14] Bastin, Edward D. & Eiloart, Tim (1973). "Report on a meeting with Uri Geller at the Royal Garden Hotel, London, October 30, 1972. *Theoria to Theory*, Vol. 7, January 1973. McMillan Journal Ltd.
- [15] Berendt, H.C (1974). "Uri Geller - Pro and Con", *Journal of the Society for Psychical Research*, Vol. 47 (762), ss. 475-
- [16] Cox, William E. (1974). "A preliminary scrutiny of Uri Geller", *Journal of Parapsychology*, Vol. 38, ss. 408-411.
- [17] Hanlon, Joseph (1974). "Uri Geller and science : The New Scientist investigation and The Stanford Research Institute investigation", *New Scientist*, Vol. 64, ss. 170-185.
- [18] Sanlaville, A. (1976). "Paranormal et illusionnisme", *Revue Parapsychologie*, n° 3. [http://gerp.free.fr/PA3\\_Illusionnisme.htm](http://gerp.free.fr/PA3_Illusionnisme.htm)
- [19] Young, Jimmy (2005). "Mind-bending proof of Uri's magic powers", *Sunday Express*, February 13<sup>th</sup>, 2005. <http://66.221.71.68/articles/2005/proof.html>
- [20] Skepdic (2005). "Uri Geller", Skepdic Dictionary, <http://skepdic.com/geller.html>

<sup>[21]</sup> Wikipedia (2005). "Uri Geller", Wikipedia,  
[http://en.wikipedia.org/wiki/Uri\\_Geller](http://en.wikipedia.org/wiki/Uri_Geller)

<sup>[22]</sup> Wikipedia (2005). "Autosuggestion",  
Wikipedia.  
<http://en.wikipedia.org/wiki/Autosuggestion>

<sup>[23]</sup> Leopold Report. "Den oförklarliga Geller –  
after- effecten",  
<http://www.leopoldreport.com/leo/Geller.html>

<sup>[24]</sup> Psyzone. "The Geller After Effect",  
<http://psyzone0.tripod.com/geller.htm>

**Artikkelin kirjoittajan yhteystiedot:**

mrkala@suomi24.fi

**Artikkelin sijaintipaikka:**

<http://www.mrkala.com>

mrkala.com © 2006

**Liite 1:**

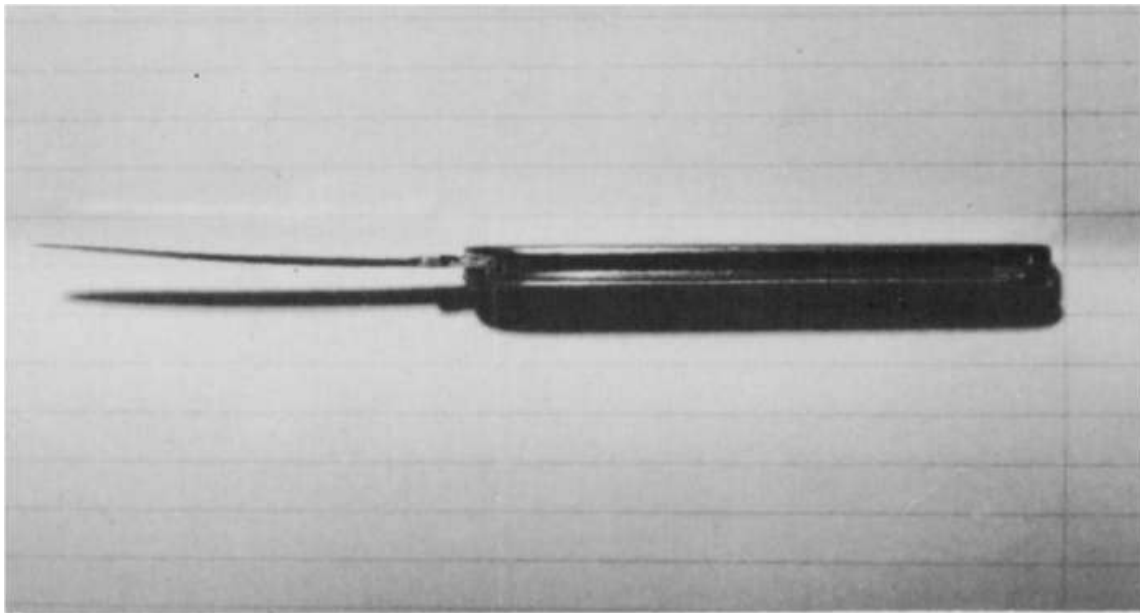
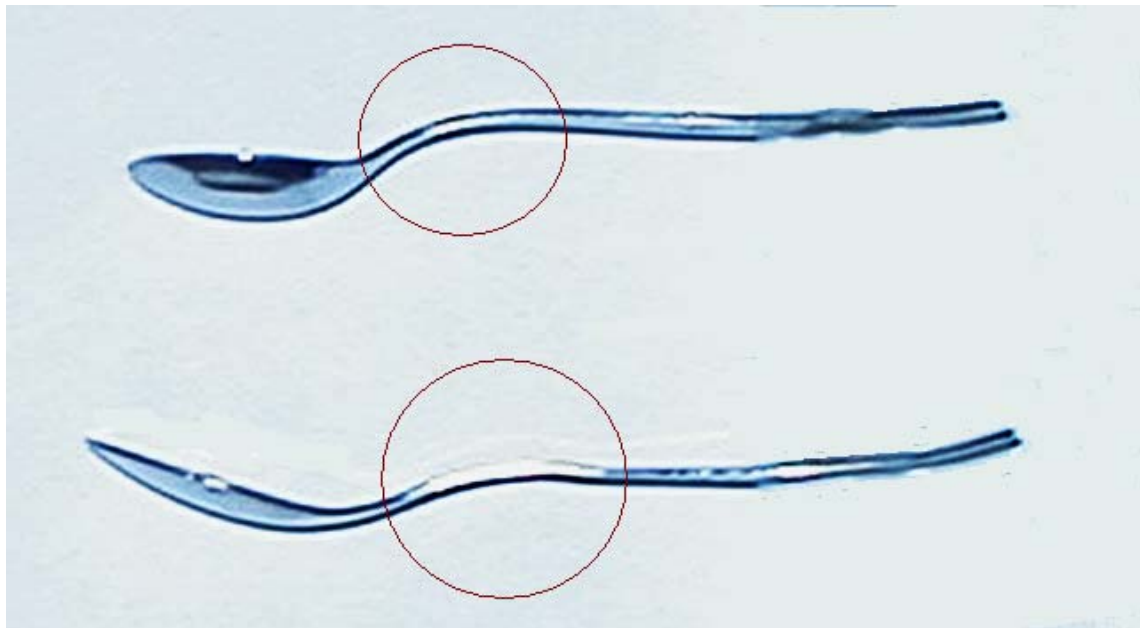


Fig. 1. Photograph of J.G.P.'s knife showing the bend in the blade. The knife has been kept by I.S. since he was first informed of the episode on June 6, 1975, and the photograph was taken by him later that month. The knife is a German stainless steel product made in Solingen and was purchased by J.G.P. in the Frankfurt Airport approximately 10 years before the "Geller effect" episode.

**Kuvio 3.** Prattin ja Stevensonin tutkimuksen paranormaalien keinoin vääntynyt taskuveitsi. (Lähde: Prattin & Stevensonin tutkimuspaperi v. 1976<sup>[7]</sup>.)



**Kuvio 4.** Tutkijan työpaikan keittiön alle 5 vuotta tavanomaisessa käytössä olleita kahvilusikoita. Tarkastelussa havaitut taipumakohdat korostettu ympäröimällä. (Kuva: mrkala, Helsinki 24.1.2006)

## Liite 2:

### Barbara Waltersin TV-ohjelma: *For Women Only*, n. 1975

**Uri Geller:** OK, kosketan sitä (avainta) hyvin varovasti. Hieron sitä. Voit tuntea, etten käytä yhtään voimaa.

**Barbara Walters:** Hyvin kevyesti. Hyvin varovasti. *(hän sanoo katsoen avainta ja myötäilee)*

**Uri:** *(pitkä tauko... syvä malttamaton hengitys)* Odota – pitele sitä tuolla tavoin *(pitkä tauko)* Sanon aina joka kerta: miksi petät minut silloin kun olen televisiossa? *(malttamaton hengitys)*. Pitele sitä tässä. Varovasti.

**BaW:** Minusta näyttää, että se taipuu jo.

**Uri:** Ei, ei vielä...

**BaW:** Se taipuu. *(hänen äänensä on pehmeä ja heijastaa kunnioitusta)*

**Uri:** Taipuuko?

**BaW:** Kyllä. Näytän sinulle. Laitan ne molemmat (avaimet) yhteen (vierekkäin) ja näytän sinulle.

**Uri:** Odota, tiedän mitä teen.... Haluan että teet näin.

**BaW:** Mitä tarkoitat, miten?

**Uri:** Liikuta myös tätä, hiero sitä.

**BaW:** Hiero?

**Uri:** Kyllä, mutta avoimesti siten, että kaikki näkevät. Pitele sitä.

**BaW:** Uskoisin, että nyt ihmiset näkevät....

**Uri:** Kyllä, se taipuu!... *(Walters laskee avaimen maahan)* .... Katso, se taipuu vieläkin.

**BaW:** Se taipuu yhä! Tämä on se (avain) minkä Uri taivutti (niistä kahdesta), se taipuu edelleen .... En edes koske siihen ja se...

**Uri:** Katso, se... näetkös, se on muovia *(yleisö taputtaa)*. Haluan että ihmiset näkevät, ettei se ole edes katkennut. Se on ... se näyttää aivan muoviluvahalta .... Aivan kuin energia söisi metallia sisältä päin. Näetkö?

**BaW:** Kyllä, näen sen.

(Lähde: <http://www.uri-geller.com/uri-biography/inward.htm>)